Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi
2014, 5 (41), 117-128

Üniversite Öğrencileri İçin Yetersizlik Duygusu Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri[1]

Development of Inferiority Feeling Scale for University Students: Validity and Reliability Analysis

Ramazan AKDOĞAN[2] **ve Esra CEYHAN**[3]

Öz: Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygusunu ölçmeye dönük bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırma, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Anadolu Üniversitesi'nde örgün eğitim alan 1016 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Ölçekte kalacak madde sayısını ve ölçeğin alt boyutlarını belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda 20 maddeden oluşan üç boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Ölçeğe "Yetersizlik Duygusu Ölçeği" (YDÖ), alt boyutlarına ise "Cesaretin Kırılması", "Kendi Değerini Yadsıma" ve "Yararsız Üstünlük Çabası" adları verilmiştir. Analizlerde maddelerin toplam varyansın % 43.63'ünü açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin Kısa Semptom Envanteri ile .76; Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ile -.74; Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile de -.66 düzeyinde ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .86, test-tekrar test güvenirliği ise .88 olarak belirlenmiştir. Bulgular, YDÖ'nün üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygularını ölçmede geçerli ve güvenilir olduğunu göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: yetersizlik duygusu, Adleryen psikolojik danışma, üniversite öğrencileri

Abstract: In this study it was aimed to develop a scale to measure university students' feeling of inferiority. The study was carried out with 1016 students who attending Anadolu University in 2010-2011 academic year. The exploratory factor analysis was conducted in order to determine the items to remain in the scale and the extent of subscales. As a result of the analysis, a scale with three factors and 20 items has been occurred. The scale was named as "Inferiority Feeling Scale (IFS)" and the subscales were named as "Discouragement", "Negation of Self Value" and "Useless Superiority Effort". In the analysis it was seen that all items explain 43.63 % of the total variance. It was determined that the IFS to be correlated with the Brief Symptom Inventory (.76), Coopersmith Self-Esteem Inventory (-.74) and Social Comparison Scale (-.66). In reliability studies it was found that The Cronbach's alpha coefficient of internal consistency was .86 and, test-retest reliability was .88. Findings show that IFS is valid and reliable in measuring university students' feeling of inferiority.

Keywords*:* inferiority feeling, Adlerian counseling, university students.

Yetersizlik duygusu (inferiority feeling) Adleryen Psikolojik Danışma Kuramı'nın anahtar kavramlarından birisidir (Adler, 1982, 1996; Corey, 1996; Sweeney, 1989). Yetersizlik duygusuna verilen bu önem, insan doğasına ilişkin açıklamaların büyük bir çoğunluğunun bu kavrama dayalı olarak yapılmasından ileri gelmektedir. Nitekim insanın başarma/bulunduğu konumdan daha iyi bir konuma gelme, yaşam ödevlerini yerine getirme, nihai amaçlarına ulaşma gibi pek çok psikolojik yönelim veya öfke, suçluluk duyma, yaşam güçlükleri karşısında çaresizlik hissetme, ilişkilerde doyumsuzluk yaşama, kendine güvenememe/kendi değerini yadsıma gibi bir çok psikolojik belirti yetersizlik duygusunun dışa vurum biçimleri olarak değerlendirilmektedir (Adler, 2004, 2008; Mosak, 1989; Sweeney, 1989). Bu bağlamda yetersizlik duygusunun kapsamının oldukça geniş olduğundan söz edilebilir.

Kuramsal açıdan bakıldığında insanın doğal motivasyonunun, sahip olduğu yetersizliğin

[1] **Yazar Notu:** Bu çalışma birinci yazarın Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Prof. Dr. Esra Ceyhan danışmanlığında tamamlanan (2012) "Adleryen yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygusu ve psikolojik belirti düzeylerine etkisi" başlıklı doktora tezinin bir bölümünün özeti niteliğindedir.

[2] Yrd. Doç. Dr. A.Ü. Eğitim Fakültesi, Eskişehir, E-posta: rakdogan@anadolu.edu.tr

[3] Prof. Dr. A.Ü. Eğitim Fakültesi, Eskişehir, E-posta: eceyhan@anadolu.edu.tr

üstesinden gelmek olduğu görülmektedir. Adler'e (2004) göre insanoğlunun tüm çabaları kendisinde güven duygusu uyandıracak bir konuma ulaşma amacına yöneliktir. Bu nedenle de her birey doğumundan itibaren yetersizliğinin üstesinden gelmek için çabalar (Adler, 1996). O'na göre insan olmak yetersiz hissetmektir; hiç kimse tam/eksiksiz olmadığı için yetersizlik duygusu herkeste az veya çok bulunur (Adler, 2008, 2004). Ancak kendini yetersiz hissetmek hasta olmak demek değildir, aksine sağlıklı olmanın, normal ve gelişime açık olmanın bir işaretidir (Mosak ve Schneider, 1977). İnsanın kendini yetersiz hissetmesi onu tamamlanışa doğru hareket etmeye diğer bir ifade ile üstünlük sağlamaya yöneltir (Adler, 1982; Corey, 1996; Sweeney, 1989). Bu bağlamda yetersizlik duygusunun insanoğlunun amaca dönük oluşunun kaynağında yer aldığı ve yaşam hedeflerine yönelmesinde temel itici güç olduğu görülmektedir.

Yetersizlik duygusu bireyin yaşam karşısındaki motivasyonunu sağlayan doğal bir duygu olmakla birlikte, bazen tam tersi biçimde bireyin yaşam karşısında cesaretini kırarak, onu mutsuzluğa yöneltebilmektedir. Bu tarz bir yetersizlik duygusu, tipik olarak, bireyin zorlu bir yaşam olayıyla karşılaşması ve bu zorlukla başa çıkamayacağını düşünmesi durumunda ortaya çıkmaktadır (Adler, 2004; Mosak, 1989). Bu yaşam güçlükleri ise bireylerin sosyal, mesleki ve karşı cinsle ilişki kurmak gibi yaşam ödevleriyle ilişkilidir (Adler, 2008). Yoğun yetersizlik duygusu yaşayan bireyler, yaşam ödevleri karşısında istenmeyen tutum ve davranışlar sergilemekte ve bu yolla bu duygunun olumsuz etkilerinden korunmaya çalışmaktadırlar (Eisenmen, 1965). Diğer bir ifade ile yetersizlik duygusuyla ilişkili tepkiler bireyin yaşam ödevlerinden kaçmasına aracılık etmektedir. Bu noktada yetersizlik duygusu, normal veya istendik olmaktan çıkıp komplekse dönüşebilmektedir.

Adler'e (2009b) göre yetersizlik duygusunun komplekse dönüştüğünü gösteren iki temel ölçütten birisi; normalden daha güçlü, daha yoğun ve daha uzun süreli olarak yaşanması (şiddetli olması), diğeri ise bireyi diğerlerine karşı üstün gelmeye yöneltmesidir. Adler'e (2004) göre şiddetli yaşanan yetersizlik duygusu, bireyin güçlükler karşısında gerilemesine yol açarak çeşitli psikolojik belirtiler yaşamasına neden olmaktadır. Söz konusu psikolojik belirtiler yetersizlik duygusuyla ilişkili olsa da birey çoğu zaman bunun farkına dahi varamamakta ve yaşamı bu olumsuz duygunun sonuçlarıyla başa çıkma çabaları içinde geçmektedir (Adler, 2008). Örneğin birey gerçekte yetersizlik duygusuna bağlı olarak yaşadığı suçluluk duygusunu, farkında olmadan toplum içinde ahlaki bir üstünlük elde etmek için kullanabilmektedir (Dreikurs, 1977). Bu bağlamda şiddetli yetersizlik duygusu birçok psikolojik belirtiyle kendini gösterebilmektedir. Bununla birlikte bireyin kendini değersizleştirmesi ve bu duygu yükünden kurtulmak için başvurulan üstünlük çabası ön plana çıkan iki ana psikolojik belirti olarak değerlendirilmektedir (Adler, 2004, 2009b).

Yetersizlik duygusunu yoğun olarak yaşayan bireylerin, öncelikle kendi yeterlikleri ve değerliliklerine ilişkin inançları zayıf olmaktadır. Diğer bir ifade ile bu bireyler kendi değer ve yeterliklerini yadsımakta veya kendilerini değersizleştirmektedirler (Adler, 2004, 2008; Mosak, 1989; Sweeney, 1989). Bu durum bireyin yaşam karşısında cesaretinin kırılmasına dolayısıyla yaşam ödevlerini yerine getirmede sorunlar yaşamasına yol açmaktadır (Adler, 2004; Aurby, 1974). Öte yandan Adler (2004) hiçbir bireyin yoğun yetersizlik duygusuna uzunca bir süre katlanamayacağını bu nedenle de bireyin yoğun yetersizlik duygusunun yarattığı olumsuz duygu durumundan kurtulmak için üstünlük çabasına yöneldiğini vurgulamaktadır. Adler'e (2009b) göre bu çaba bireye huzur, güvenlik ve diğer insanlarla eşdeğerlilik sağlamaktan çok, onu çevresinde bulunan insanlara karşı üstünlük sağlamaya yöneliktir. Dreikurs (1957) ise bu çabanın, bireyin kendisini değerli hissetmesi için başvurduğu bir yol olduğunu vurgulamaktadır. Adler'e (2009b) göre yetersizlik duygusunu bu şekilde yaşayan bireylerin kendilerini yeterli hissetmelerinin tek yolu kendilerini diğerlerinden üstünmüş gibi algılamaları ve bu şekilde davranmalarıdır. Bu bakımdan yetersizlik duygusu ne denli güçlüyse üstün gelme arzusu da o denli güçlüdür (Adler, 1996). Öte yandan Dreikurs (1957) yetersizlik duygusu yoğun olan bireylerin bu çabasının boşuna olduğunu, çünkü bireyin ideal benliğine ulaşmasının hiçbir zaman mümkün olamayacağını vurgulamaktadır. O'na göre bireyin bu tutum ve davranışları, onun yaşamın yararsız tarafında (useless side of life) yer almasına yol açmaktadır.

Alanyazında yetersizlik duygusuna kuramsal açıdan pek çok açıklama getirilmekte ve doğurgularından söz edilmekteyse de (Adler, 2004, 2008, 2009a, 2009b; Mosak, 1989; Sonstegard, 1998; Sweeney, 1989) bu belirlemelerin sınırlı sayıda görgül çalışmayla (Goodwin ve Marusic, 2003; Moritz, Werner ve Collani, 2006; Yao, Cottraux, Martin, Mollard, Buovard, Guerin ve ark., 1998) desteklendiği dikkati çekmektedir. Adleryen Yaklaşım çerçevesinde yürütülen kimi çalışmalarda ise yetersizlik duygusunun tek başına inceleme konusu yapılmadığı, sadece genel kuramsal açıklamalar içinde ve sınırlı düzeyde ele alındığı görülmektedir (Fırıncıoğlu, 2005; King ve Shelley, 2008; Lemonides, 2007; Shojaian,

2007). Alanyazında yetersizlik duygusunu ölçmeye dönük üç ölçek bulunmaktadır. Bu ölçeklerden birisi yetersizlik duygusunun kendisinden çok bu duygudan kaçınmayı ölçmeyi hedefleyen Yetersizlikten Kaçınma Çabası Ölçeği'dir (Striving to Avoid Inferiority Scale-SAIS) (Gilbert, Broomhead, Irons, McEwan, Bellew, Mills ve ark., 2007). Diğeri araştırmacıların klinik deneyimlerinden yola çıkarak özellikle sosyal fobi ve obsesif-kompülsif bozukluk gibi kaygıyla karakterize psikolojik sorunları olan hastaların kendilerine ilişkin olumsuz belirlemelerinden yola çıkarak geliştirilmiş olan Yetersizlik Ölçeği'dir (Inferiority Scale-IS) (Yao, 1997'den Akt., Yao ve ark., 1998). Yetersizlik duygusunu ölçmeye dönük diğer bir ölçme aracı da bireylerin çocukluk dönemindeki yetersizlik duygusu yaşantılarına odaklanan Karşılaştırmalı Yetersizlik Duygusu İndeksi'dir (Comparative Feeling of Inferiority Index-CFII) (Strano ve Dixon, 1990). Söz konusu çalışmalar kapsamında geliştirilen ölçeklerin Türkiye kültürüne uygun olmamaları ayrıca hedef kitlelerinin psikiyatrik hastalar olması kullanımlarını sınırlandırmaktadır.

Bu çalışmayla yetersizlik duygusunun üniversite dönemindeki öğrenciler için nasıl bir yapı gösterdiği araştırılmak istenmiş ve söz konusu kitleye dönük bir ölçek geliştirilmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın üniversite öğrencileri üzerinde yapılmasının nedenleri ise üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun zorlayıcı gelişim görevleriyle karşı karşıya oldukları (Ceyhan, 2009; Dyson ve Renk, 2006; Güneri, 2006; Luyckx, Soenens, Goossens, Beckx ve Wouters, 2008; Onur, 1995), üniversite yaşamına geçişle beraber öğrencilerin birçok psikolojik sorun/belirti yaşadıkları (Ceyhan ve Ceyhan, 2008; Enochs ve Roland, 2006; Halamandaris ve Power, 1997; Jay ve Daugelli, 1991; Pittman ve Richmond, 2008) ve bu sorunların önemli bir kısmının temelinde ise yetersizlik duygusunun olduğu (Goodwin ve Marusic, 2003; Moritz, Werner ve Collani, 2006; Yao ve ark., 1998) yönündeki alanyazın bulgularıdır. Geliştirilen ölçeğin üniversite öğrencilerinin yetersizlik duyguları ile bağlantılı olarak yürütülen bireysel ve/veya grupla psikolojik danışma uygulamalarında bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği aynı zamanda ölçeğin görgül çalışma yapmaya da hizmet edebileceği düşünülmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Çalışmanın evrenini 2010-2011 eğitim öğretim yılında Anadolu Üniversitesi'nin dört yıllık örgün eğitim veren tüm fakültelerine devam eden üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma verileri küme örnekleme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Bunun için öncelikle tüm fakültelere ulaşılmış ve her fakülteden seçkisiz olarak dörder bölüm belirlenmiştir. Söz konusu dört bölümün her birinden sadece bir sınıf düzeyine devam eden öğrencilere veri seti uygulanmıştır. Hangi bölümden hangi sınıf düzeyinin dikkate alınacağı da yine seçkisiz olarak belirlenmiştir. Bu yolla 1332 öğrenciden veri toplanmış ancak hatalı doldurulan, eksik ya da boş bırakılan anketler ile betimsel istatistiklerde uç değer olarak belirlenen veriler analiz dışı bırakılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirliğine ilişkin analizler; yaş aralığı 17-32, ortalaması 20.79 ve standart sapması 1.77 olan 644'ü kadın ve 372'si erkek olmak üzere toplam 1016 öğrenciye ait veri seti üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kısa Semptom Envanteri (KSE): Asıl formu Derogatis tarafından 1992'de 90 madde olarak geliştirilen Belirti Tarama Listesi'nin (SCL-90-R) 53 maddelik kısa formudur (Savaşır ve Şahin, 1997). Beşli Likert tipi bir ölçek olan KSE'nin uygulanmasında bireyden her bir maddede yer alan belirtiyi son zamanlarda ne sıklıkta yaşadığını; 0-4 arasında derecelendirmesi istenmektedir. 0-212 arası puan elde edilebilen ölçekten elde edilen puanın yüksekliği bireyin psikolojik rahatsızlıklara ilişkin belirtilerinin sıklığını göstermektedir (Savaşır ve Şahin, 1997). Dağ (1991) tarafından yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .97, ölçeğin toplam puanının Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri'nin (MMPI) alt ölçekleri ile olan korelasyonlarının ise .33 ile .81 arasında olduğu belirlenmiş, ölçeğin farklı zamanlarda yapılan ölçümleri arasındaki korelasyon katsayısı ise .90 olarak hesaplanmıştır. Şahin ve Durak (1994) tarafından Türkçe'ye uyarlama çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda, ölçeğin 53 madde ve beş faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Söz konusu raporda verilen üç ayrı çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ise .95 ile .96 olarak bulunmuştur. Şahin, Durak-Batıgün ve Uğurtaş (2002) tarafından bir grup ergenle yapılan başka bir geçerlik ve güvenirlik çalışmasında ise yine ölçeğin 53 madde ve beş alt faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının .94, alt ölçeklerin güvenirlik katsayılarının .70 ile .88 arasında değiştiği belirlenmiştir.

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ): İlk defa Allan ve Gilbert tarafından 1995'te geliştirilen, kişinin kendisini başkalarıyla kıyasladığında, çeşitli boyutlarda nasıl gördüğüne ilişkin algılarını ortaya koymayı hedefleyen, iki kutuplu 18 maddeden oluşan Likert tipi bir ölçektir. Her bir madde bir kutbunda yetersiz,

beceriksiz, başarısız diğer kutbunda ise tam karşılarına gelecek şekilde yeterli, becerikli, başarılı gibi çift kutuplu sıfatlardan oluşmaktadır. Bireyden kendini diğerleriyle kıyaslayarak, iki kutup arasında kalan 6 noktalı bir boyut üzerinde kendine ilişkin algısını belirtmesi istenmektedir. Olumlu kutba yaklaştıkça puan artmaktadır. Yüksek puanlar olumlu, düşük puanlar ise olumsuz benlik şemasına işaret etmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997). SKÖ ile gerçekleştirilen çeşitli çalışmalarda ölçeğin güvenilir bir biçimde kullanılabileceğine ilişkin bulgular elde edilmiştir. 352 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen bir çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .74 (Şahin, Basım ve Çetin, 2009), 197 büro çalışanı yetişkin üzerinde yapılan başka bir çalışmada ise (Tutar, Altınöz ve Çakıroğlu, 2009) .89 olarak hesaplanmıştır.

Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBS): Orijinali 1967 yılında Coopersmith tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlama çalışmaları kapsamında geçerlik ve güvenirlik analizleri Pişkin (1997) tarafından yapılan, "evet" ve "hayır" şeklinde cevaplandırılan 25 maddelik bir ölçektir. Ölçekten 0-25 arası puan elde edilmekte ve puanın yüksekliği benlik saygısının yüksekliğine işaret etmektedir. Başlangıçta çocuklara uygulanmak üzere, 50 madde olarak hazırlanmış olan CBS daha sonra çeşitli yaş gruplarına uygulanabilecek biçimde geliştirilmiştir (Turan ve Tufan, 1987, Akt., Korkmaz, 1996). CBS'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları birçok çalışmayla ortaya konmuştur. Pişkin'in (1997) lise son sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği geçerlik çalışmasında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .79, benzer ölçekler geçerliği ise .60 olarak bulunmuştur. Ölçeğin KR-20 güvenirlik katsayısı ise .74 olarak bulunmuştur. 56 kişilik üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada (Turan ve Tufan, 1987) 15 gün ara ile yapılan iki uygulama arasında .76, aynı çalışmada 30 kanserli hastaya 15 gün arayla uygulanması sonucunda ise iki ölçüm arasında .65 korelasyon bulunmuştur (Akt., Çankaya, 2007). 300 yetişkin bireyle yapılan bir çalışmada CBS'nin Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile olan korelasyonu -.54 bulunmuştur (Korkmaz, 1996). Lise son sınıf öğrencileri üzerinde yapıldığı bir çalışmada (Çevik, 2007) ise ölçeğin Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile olan korelasyonu .71, bir ay arayla yapılan test-tekrar test güvenirliğinde ise .82 güvenirlik katsayısı elde edilmiştir.

İşlem

Yetersizlik Duygusu Ölçeği'nin (YDÖ) geliştirilmesi sürecinde gerçekleştirilen istatistiksel analizler, çeşitli işlem basamaklarından sonra elde edilen 54 maddelik taslak form üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin kapsam geçerliğini sağlamaya dönük olarak gerçekleştirilen bu işlem basamakları aşağıda sırasıyla açıklanmaktadır:

a. Bireysel Psikoloji'de yetersizlik duygusunun doğal bir duygu olmakla birlikte, şiddetinin artmasıyla soruna dönüştüğü (Adler, 2009b) göz önüne alınarak; ölçeğin yetersizlik duygusunun şiddetini ölçmeye dönük olması (likert tipi) gerektiğine karar verilmiş ve likert tipi ölçek geliştirme basamakları izlenmiştir (Tezbaşaran, 1997). Bu karardan sonra kuramsal dayanaklar ışığında, yetersizlik duygusunu ölçebileceği varsayımıyla 67 denemelik madde yazılmıştır.

b. Ölçme aracı üniversite öğrencileri için geliştirildiğinden, söz konusu kitlenin yetersizlik duygusu yaşantılarını ve bunları ifade ediş biçimlerini tespit etmek amacıyla üçü erkek ve beşi kız sekiz üniversite öğrencisi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma desenlerinden "olgubilim" deseni çerçevesinde yürütülen çalışmaya katılımcılar yine nitel araştırma desenine uygun "maksimum çeşitlilik örneklemesi" yoluyla seçilmiş ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Yapılan analizlerde "kendi değerini yadsıma ve cesaretsizlik/güvensizlik" ve "üstünlük sağlamaya dönük işlevsel olmayan çabalar" olmak üzere ortaya iki ana tema ve bu ana temalar altında toplanan toplam 17 alt tema ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin verdikleri tepkiler maddelere dönüştürülerek başlangıçta 300 civarında madde oluşturulmuş ve çeşitli incelemelerden sonra bu sayı 90'a indirilmiştir.

c. Kuramsal dayanaklar ölçüsünde daha önce oluşturulmuş 67 madde de temaların altına yerleştirildikten sonra birbiriyle örtüşen, anlaşılmayan ya da uygun olmadığı sonucuna varılan maddeler madde havuzundan çıkarılmıştır. Sonuç olarak 81 madde ve 17 temadan oluşan taslak ölçek kapsam geçerliğini sağlamaya destek olması amacıyla Anadolu Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi öğretim elemanlarından oluşan 13 alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri aşamasından sonra ölçek maddeleri yeniden değerlendirilmiş ve 54 maddelik taslak ölçek ortaya çıkmıştır.

d. Taslak ölçekle; maddelerin öğrenciler tarafından anlaşılırlığını, amaca hizmet edip etmediğini ve maddelerin işleyip işlemediğini kontrol etmek ve asıl uygulamaya hazırlanmak amacıyla ön deneme uygulaması yapılmıştır. Ön deneme uygulaması, asıl uygulamanın yapılacağı potansiyel örnekleme benzer özellikleri olan katılımcıların ölçeğe ilişkin olası soru

veya önerilerini almak amacına hizmet etmektedir (Pallant, 2003). Bu uygulama ölçeğin geliştirileceği örnekleme benzer özellikte olan 45 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilmiş, değerlendirmeler ve dönütler ışığında taslaktaki 54 maddenin tamamının uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bulgular

YDÖ'nün Geçerliğine İlişkin Bulgular

YDÖ'ye ilişkin geçerlik çalışmaları kapsamında faktör ve madde analizleri yapılmış ayrıca benzer ölçekler geçerliğine bakılmıştır.

Faktör Analizi Çalışmaları: YDÖ'nün yapı geçerliğini ve faktör yapısını incelemek amacıyla 1016 katılımcı ile açımlayıcı faktör analizi, faktörleştirme tekniği olarak da sıklıkla kullanılan temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada faktör analizine yönelmenin temel nedeni, yetersizlik duygusunun kuramsal olarak oldukça soyut, birçok psikolojik yapıyla ilişkili ve daha önce niceliksel bağlamda üzerinde çalışılmamış bir yapı göstermesidir. Nitekim bilinmeyen bir psikolojik yapının çözümlenmesi için faktör analizine başvurulması gerektiği vurgulanmaktadır (Erkuş, 2003). Temel bileşenler analizi ise yapının tek ya da daha fazla alt boyutunun olup olmadığını ortaya çıkarmak için kullanılmıştır. Faktör analizine başlamadan önce 54 maddeli taslak ölçeğe katılımcıların verdikleri tepkiler, normallik ölçütlerini karşılayıp karşılamadıkları yönünden incelenmiş ve normal dağılım özelliği göstermeyen 3, 6, 13, 18, 28, 33, 42 ve 52 numaralı maddeler faktör analizine dahil edilmemiştir. Böylece faktör analizine 46 maddeyle başlanmıştır.

46 maddeli taslak ölçek üzerinde yapılan analizlerde korelasyon matrisi değerlerinin -.29 ile + .54 arasında değiştiği ve çok sayıda madde ikilisi arasında .30 ve üzerinde ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca KMO değeri .89 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, istenilen minimum değerin oldukça üzerinde ve mükemmele yakın bir değerdir (Field, 2005). Ayrıca 46 maddenin Barlett Küresellik Testi sonucu da anlamlı bulunmuştur [x^2= 9482,97, df=1035, p<.001]. Bu bulgular verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini dolayısıyla da veri setinin faktör analizi için oldukça uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için, Kaiser normalleştirmesine göre her bir faktörün öz değerinin en az 1.00 olması, her bir faktöre yüklenen maddelerin faktör yük değerinin pozitif ve en az .32 değerine sahip olması ve bir maddenin yüklendiği faktördeki değerinin diğer faktörlerdeki değerinden en az .10 fazla olması ölçü alınmıştır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). 46 maddeyle yapılan faktör analizi sonucunda açıklanan toplam varyans ve ortak faktör varyansları incelendiğinde öz değeri 1.00'den yüksek 12 faktör ortaya çıkmıştır. Bu 12 faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans toplamda % 54.147'dir. Maddelerin ortak faktör varyansları ise .426 ile .716 arasında değişmektedir. Öte yandan ortaya çıkan faktörlerden birincisi toplam varyansın % 17.73'ünü, ikincisi % 7.89'unu, üçüncüsü % 4.1'ini açıklarken, üç faktör birlikte toplam varyansa % 29.7 oranında katkı sağlamaktadır. Diğer dokuz faktör ise toplam varyansı % 3.37 ile % 2.18 arasında değişen oranlarda olmak üzere hepsi birlikte toplam varyansın ancak % 24.45'ini açıklamaktadır. Bu durum ilk üç faktörün, toplamda % 54.15 olan ölçeğe ilişkin varyansın büyük bir kısmını açıkladığını göstermektedir. Diğer yandan 46 maddeye göre çizilen yamaç eğim (screeplot) grafiği de üçüncü faktörden sonra daha az olmakla birlikte, belirgin kırılmanın dördüncü faktörden sonra meydana geldiğini göstermiştir. Bu veriler ve kuramsal bilgiler dikkate alınarak ölçeğin üç faktörlü olabileceği düşünülmüş ve varimax eksen döndürme tekniği uygulanmıştır. Üç faktörle yapılan döndürme işleminden sonra faktör yük değerleri .32'dan düşük ya da farklı faktörler altındaki faktör yük değerleri birbirine yakın olan (binişik olan: faktör yük değerleri arasındaki farkı .10'dan küçük olduğu) maddeler birer birer analiz dışı bırakılmış ve her madde çıkarıldıktan sonra analiz üç faktörle devam ettirilmiştir. Sonuç olarak birincisi sekiz, ikincisi ve üçüncüsü ise altışar olmak üzere toplam 20 madde ve üç faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Üç faktörle yapılan faktör analizi sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi döndürme sonrasında birinci faktör toplam varyansın % 16.35'ini, ikinci faktör % 14.00'ünü ve üçüncü faktör ise % 13.28'ini olmak üzere; üç faktörün tamamı toplam varyansın % 43.63'sini açıklamıştır. Üç faktörün maddelerde açıkladıkları ortak varyans ise yaklaşık % 32 ile % 64 arasında değişmektedir. Çok faktörlü desenlerde açıklanan varyansın % 40 ile % 60 arasında olmasının yeterli kabul edildiği (Büyüköztürk, 2010) göz önüne alındığında bu oranın normal sınırlarda olduğu görülmektedir. Analizler sonucunda ortaya çıkan faktörler, kuramsal dayanaklar ışığında ve madde içerikleri dikkate alınarak sırasıyla; Cesaretin Kırılması ("İşi en iyi bilen ben olsam da ilk adımı atmak için başkalarının desteğine ihtiyaç duyarım", "Yaşam bana zor gelir"), Kendi Değerini Yadsıma ("İnsanlara sıkıcı geldiğimi düşünürüm", "Zekamdan şüphe ettiğim olur" ve Yararsız Üstünlük Çabası ("Mutluluğumun tek koşulu hayattaki başarılarımdır", Kendimi diğerlerinden üstün olmak zorunda hissederim") olarak adlandırılmıştır.

Tablo 1. *YDÖ'nün Faktör Analizi Sonuçları*

		Döndürme Sonrası Faktör Yük Değerleri		
Madde No	Ortak Faktör Varyansı	F1	F2	F3
10	.472	**.654**	.210	
44	.393	**.590**	.199	
12	.408	**.579**	.269	
45	.457	**.573**	.157	.323
47	.558	**.558**	.436	.236
35	.386	**.540**	.301	
40	.397	**.536**	.331	
36	.331	**.532**		.201
22	.485	.235	**.655**	
23	.422	.172	**.593**	.200
21	.368	.162	**.579**	
46	.379	.213	**.577**	
20	.328	.165	**.532**	.136
50	.394	.345	**.519**	
43	.646		.165	**.782**
39	.554		.154	**.728**
24	.534	.439		**.584**
37	.420		.331	**.558**
41	.463	.313	-.236	**.557**
25	.328	.240		**.519**

Açıklanan toplam varyans: %43.63, I. Faktör: %16.35, II. Faktör: %14.00. III. Faktör: %13.28

Madde Analizi Çalışmaları: Ölçekteki maddelerin ayırt ediciliğini ortaya koymak için önce ölçek toplam puanlarına göre oluşturulan üst % 27 ve alt % 27'lik grupların, her bir maddeden aldıkları puanlar t-testi kullanılarak karşılaştırılmış ve ölçekte yer alan 20 maddenin tamamının puan ortalamaları arasındaki farkların .001 düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Maddelerin her birinin ölçme gücünü belirlemede ikinci yol olarak, korelasyonlara dayalı madde analizi yapılmış ve ölçek maddelerinin madde-toplam korelasyon katsayılarının .35 ile .71 arasında değiştiği belirlenmiştir. Genel olarak madde-toplam korelasyonu. 30 ve daha yüksek olan maddelerin, bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, bu nedenle de ölçekte bulunması gerektiği belirtilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010; Field, 2005). Bu durum göz önüne alındığında YDÖ'nün tüm maddelerinin ayırt edicilik gücünün yüksek olduğu görülmektedir.Ölçeğin iç tutarlılığına ilişkin yapılan diğer bir analiz de ölçeğin tamamı ve alt boyutları arasındaki korelasyonların hesaplanması yoluyla elde edilmiştir. Bu analizlerde ölçeğin toplam puanıyla birinci, ikinci ve üçüncü faktörleri arasında sırasıyla .89, .78 ve .70 düzeyinde ve pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca birinci faktörle ikinci, birinci faktörle üçüncü ve ikinci faktörle üçüncü faktör arasında sırasıyla .62, .42 ve .29 düzeyinde, pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Elde edilen bu bulgular, ölçeğin anlamlı bir bütün oluşturmakla birlikte alt ölçeklerin de göreceli bağımsızlığını ortaya koymaktadır (Hovardaoğlu ve Sezgin, 1998). Diğer bir ifadeyle her bir alt boyut diğer boyutlardan bağımsızlaşmakla birlikte ölçeğin tamamına hizmet etmektedir.

Ölçüt Bağımlı Geçerlik Çalışmaları: YDÖ'nün ölçüt bağımlı geçerliğini değerlendirmek amacıyla benzer ölçeklerden yararlanılmıştır. Bu bağlamda, ölçtüğü psikolojik özellikler bakımından YDÖ ile pozitif ilişki göstermesi beklenen KSE (Şahin ve Durak, 1994), YDÖ ile negatif ilişki göstermesi beklenen SKÖ (Savaşır ve Şahin, 1997) ve CBS (Pişkin, 1997) ölçüt olarak seçilmiştir. Analizlerde YDÖ'nün KSE, CBS ve SKÖ ile olan korelasyon katsayılarının ise sırasıyla .76, -.74 ve -.66 olmak üzere beklendik yönde ve anlamlı olduğu belirlenmiştir.

YDÖ'nün Güvenirliğine İlişkin Bulgular

YDÖ'ye ilişkin güvenirlik çalışmaları kapsamında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ayrıca test-tekrar test ve iki yarı güvenirliğine bakılmıştır.

İç Tutarlılık: Güvenirlik çalışmaları kapsamında ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları, ölçek toplamı ve alt boyutları için ayrı ayrı hesaplanmış ve ölçeğin tamamı için .86, alt boyutları için ise sırasıyla .80, .71 ve .73 olarak belirlenmiştir. Bu değerler ölçeğin iç tutarlığının hem ölçek toplamında hem de alt ölçekler bazında yüksek olduğunu göstermektedir. Nitekim psikolojik testlerde güvenirlik katsayısının .70 olması genellikle yeterli kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2010). Öte yandan her bir madde çıkarılarak yapılan analizde ölçeğin iç tutarlılık katsayısının (.86) yükselmediği diğer bir ifade ile ölçek maddelerinin hepsinin ölçekte kalması gerektiği dolayısıyla her maddenin ayrı ayrı toplam varyansa katkı sağladığı belirlenmiştir.

Test-Tekrar Test Güvenirliği: YDÖ'nün test-tekrar test güvenirliği toplam 46 üniversite öğrencisinden oluşan iki grup öğrenciye ölçeğin bir ay arayla iki defa uygulanmasıyla gerçekleştirilmiş ve iki ölçümden elde edilen toplam puanlar arasında pozitif yönde, anlamlı ve yüksek düzeyde ($r=.88$; $p<.01$) bir korelasyon ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, YDÖ'nün kararlı ve güvenilir ölçüm yapabildiğini göstermektedir.

İki Yarım Güvenirliği: YDÖ'nün güvenirliğini ortaya koymak için ayrıca iki yarı güvenirliği analizleri de ölçeğin geliştirildiği örneklem üzerinde (N=1016) yapılmıştır. Analizlerde ölçeği oluşturan toplam 20 maddeden seçkisiz olarak belirlenmiş 10'ar maddeden oluşan iki yarısının da Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .76 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin iki yarımı arasındaki Pearson korelasyon katsayısı .71 ve Spearman-Brown korelasyon katsayısı ise .83 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler oldukça yüksek değerlerdir ve ölçeğin tüm maddeleri ile bir bütün olduğunu göstermektedir.

Tartışma

Bu çalışmada belirlenmiş herhangi bir psikopatolojisi olmayan üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygusunu ölçmeye dönük bir ölçek geliştirilmiştir. Ülkemiz alanyazınında yapılmış bu yönlü bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmayla alan yazına üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygusunu ölçmeye dönük bir ölçek kazandırılmıştır. Öte yandan ülkemiz dışında yetersizlik duygusunu ölçmeye dönük iki ölçek IS ve SAIS'in hastalık düzeydeki psikolojik belirtilere odaklanmaları ve hedef kitlelerinin de yine psikiyatrik hastalar olması, diğer yandan söz konusu ölçeklerin Türkiye kültürüne uygun olmamaları gibi nedenler ölçeklerin Türkiye'de ve normal bireyler için kullanımını sınırlandırmaktadır. Yetersizlik duygusunu ölçmeye dönük diğer bir ölçek olan CFII'nın ise söz konusu diğer iki ölçek gibi, Türkiye kültürüne uygun olmamasının yanında, bireyin mevcut yetersizlik duygusundan öteye erken çocukluk dönemindeki yetersizlik duyguları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ne var ki yetersizlik duygusu bireyin geçmişinden kaynak alsa da sonuçları itibariyle, etkileri yaşam boyu sürmekte ve çeşitli biçimlerde kendini göstermektedir (Adler, 2009a). Bu durum CFII'nın mevcut yetersizlik duygusunu ölçmek için uygun bir ölçek olmadığını akla getirmektedir. Sonuç olarak alanyazındaki üç ölçek de Türkiye toplumu ve normal bireyler için kullanımda sınırlılıklar göstermektedir. YDÖ'nün alanyazındaki bu açığı kısmen de olsa kapatması beklenmektedir. Öte yandan YDÖ gerekli uyarlama çalışmaları yapılarak farklı ülkelerde de üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygusunu ölçmede kullanılabilecek bir ölçektir.

Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan üç faktörlü yapı, Bireysel Psikoloji'nin kuramsal dayanaklarıyla örtüşmektedir. Ölçeğin birinci alt boyutu olan "cesaretin kırılması" kuramsal olarak, şiddetli yetersizlik duygusu yaşayan bireylerin, yetersizliklerini ortadan kaldırmak için gerekli olan motivasyonda sınırlılıklar gösterdikleri (Aurby, 1974) belirlemesine paralel bir yapıdır. Öte yandan şiddetli yetersizlik duygusu yaşayan bireylerin kendi değerlerine ve yeterliklerine ilişkin bir aşağılama eğiliminde oldukları yönündeki kuramsal belirleme (Mosak, 1989; Sweeney, 1989) ölçeğin "kendi değerini yadsıma" alt boyutu altındaki madde içerikleri ile paralellik göstermektedir. Son olarak kendi değerini yadsımaya dayanan yetersizlik duygusu daima bu olumsuz duygunun etkilerini ortadan kaldırmaya dönük bir üstünlük çabasıyla bir aradadır (Adler, 2004, 2008)). Bu üstünlük, özellikle başkalarına yönelik bir üstünlük çabasına dönüştüğünde bireyin yaşamın yararsız tarafında kalmasına yol açmaktadır (Dreikurs, 1957). Bu kuramsal tespit ölçeğin "yararsız üstünlük çabası" alt boyutundaki madde içerikleri ile örtüşmektedir.

YDÖ; geliştirildiği kitlenin belirlenmiş herhangi bir psikiyatrik rahatsızlığı olmayan üniversite öğrencileri olması, kültürümüze uygun olması ve yetersizlik duygusunun bireyin yaşamındaki mevcut sonuçlarına odaklanması bakımından, normal üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygusunu ölçmeye daha iyi hizmet edebilecek, eğitimde ve psikolojide ölçme standartları (Hovardaoğlu ve Sezgin, 1998) dikkate alınarak geliştirilmiş bir ölçektir. Öte yandan YDÖ'nün maddelerinin yazılması sürecinden ölçeğin son haline geldiği noktaya kadar, bir yandan kuramsal dayanaklar ve uzman görüşleri göz önünde bulundurulmuş diğer yandan da ölçeğin hedef kitlesi olan üniversite öğrencilerinin gelişimsel özellikleri

ve kendi yetersizlik duygularını ifade etme biçimleri dikkate alınmıştır. Bu bakımdan YDÖ'nün diğer üç ölçeğe göre normal özellikler gösteren üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygusunu ölçmede çok daha kullanışlı ve uygun olduğu söylenebilir.

YDÖ'nün ölçüt bağımlı geçerliğinden elde edilen istatistiksel veriler ölçeğin ölçmeyi hedeflediği yapıyı oldukça iyi derecede ölçtüğü yönünde değerlendirilebilir. Nitekim yapılan istatistiksel analizler YDÖ'nün Kısa Semptom Envanteri (KSE) ile pozitif yönde .76, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ) ile negatif yönde -.66 ve Coopersmith Benlik Saygısı ölçeği (CBS) ile de negatif yönde -.74 düzeyinde anlamlı bir ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile ölçtüğü psikolojik özellikler bakımından YDÖ ile pozitif ilişki göstermesi beklenen KSE ve YDÖ ile negatif ilişki göstermesi beklenen SKÖ ve CBS ölçüt olarak seçilmiş ve istatistiksel sonuçlar YDÖ'nün söz konusu ölçeklerle istendik yönde ve anlamlı düzeyde ilişki gösterdiğini ortaya koymuştur. Seçilen ölçütün uygun olması ve ölçülen yapıyla beklendik bir ilişki göstermesinin, geliştirilen ölçeğin geçerliğinin önemli bir kanıtı olduğu (Hovardaoğlu ve Sezgin, 1998) düşünüldüğünde, elde edilen bulgular YDÖ'nün ölçüt bağımlı geçerliğinin yüksek olduğu, dolayısıyla da yetersizlik duygusunu ölçme bakımından geçerli olduğu biçiminde yorumlanabilir.

YDÖ'nün geliştirilmesi sürecinde Adleryen kuramın, yetersizlik duygusunun bir engelle karşılaşılması ve bu engelin de üstesinden gelinemeyeceğinin düşünüldüğü durumlarda ortaya çıktığı (Adler, 2004) varsayımı dikkate alınmıştır. Buradan hareketle YDÖ, üniversite yaşamının getirdiği çeşitli zorluklarla (ilk kez ailesinden ayrılıyor olma, yeni bir sosyal ve kültürel çevreye uyum sağlama, kendi başına yaşayabilme durumunda kalma, akademik zorlukların üstesinden gelme vb.) mücadele etmek durumunda olduklarından ötürü (Ceyhan, 2009; Ceyhan ve Ceyhan, 2008; Güneri, 2006; Jay ve Daugelli, 1991) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda YDÖ'nün ancak üniversiteye devam eden öğrenciler üzerinde geçerli ve güvenilir olarak kullanılabileceği görülmektedir.

YDÖ 5'li likert tipi, 20-100 arası puan elde edilebilen bir ölçektir. Puanın yüksekliği bireyin yetersizlik duygusunun kuvvetini göstermektedir. YDÖ'den elde edilen puanın yüksekliği, aynı zamanda bireyin psikolojik sorunlara yatkınlığının veya çeşitli düzeylerde yaşadığı psikolojik sorunların bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir. Nitekim yetersizlik duygusunun çeşitli psikolojik sorunların temelinde olduğu hem kuramsal (Adler, 2004, 2008, 2009a; Mosak, 1989; Mosak ve Schneider, 1977) hem de görgül çalışmalarla (Goodwinve Marusic, 2003; Moritz, Werner ve Collani, 2006; Yao ve ark., 1998) ortaya konmuştur. YDÖ ile bireyin psikolojik rahatsızlıklara ilişkin belirti düzeyini ortaya koyan KSE arasında .76 gibi yüksek bir korelasyonun varlığı, ölçekten elde edilen puan yükseldikçe çeşitli psikolojik sorunlara yatkınlığın da artacağı yorumunu yapmaya olanak tanımaktadır. Bununla birlikte YDÖ'nün kategorik değil boyutsal bir ölçek olmasından ötürü tanı koyma amaçlı olarak kullanılamayacağı söylenebilir.

Kaynaklar

Adler, A. (2009a). *Bireysel psikoloji* (Çev. Kılıçlıoğlu, A.). Ankara: Say Yayınları.

Adler, A. (2009b). *İnsanı tanıma sanatı* (Çev. Şipal, K.). Ankara: Say Yayınları.

Adler, A. (2009c). Etiology and therapy of neuroses. (Paulin, T & Kapusta, N. D. Trans.). *Journal of Individual Psychology*, *65*(2), 103-109.

Adler, A. (2008). *Nevroz sorunları.* H.L. Ansbacher (Ed.). (Çev. Kılıçlıoğlu, A.). Ankara: Say Yayınları.

Adler, A. (2004). *Yaşamın anlam ve amacı.* F.T. Verlag (Ed). (Çev. Şipal, K.). Ankara: Say Yayınları.

Adler, A. (1996). The structure of neurosis. *Individual Psychology, 52*(4), 351-362.

Adler, A. (1982). The fundamental views of Individual Psychology. *Journal of Individual Psychology*, *38*(1), 3-6.

Aurby, W. E. (1974*). Life style assessment: So what?*. *Eylül* 14, 2010'da http://eric.ed.gov/?id=ED106694 adresinden alınmıştır.

Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum.* (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Ceyhan, E. (2009, July). *Psychological characteristics of Turkish university students applying the counseling center.* Paper presented at the International Conference on Education and New Learning Technology, Barcelona, İspanya.

Ceyhan, E. ve Ceyhan, A. A. (2008, July). *Investigation of loneliness and depression of the students applying the university counseling center*. Paper presented at the Meeting of the Paris International Conference on Education, Economy and Society, Analytrics, Paris, Fransa.

Corey, G. (1996). *Theory and practice of counseling and psychotherapy*. (5th. Ed.). Pasific Grove California: Brooks/cole Publishing Company.

Çankaya, B. (2007). *Lise I. ve II. sınıf öğrencilerinin algılanan benlik saygısının bazı değişkenlere göre incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çevik, G. B. (2007). *Lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları.* Ankara: Pegem Akademi.

Dağ, İ. (1991). Belirti tarama listesi (SCL-90-R)'nin üniversite öğrencileri için güvenirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi, 2*(1), 5-12.

Dreikurs, R. (1977). Holistic medicine and the function of neurosis. *Journal of Individual Psychology*, *33*(2), 171-192.

Dreikurs, R. (1957). Psychotherapy as correction of faulty social values. *Journal of Individual Psychology*, *13*(2), 150-158.

Dyson, R. ve Renk, K (2006). Freshmen adaptation to university life: Depressive symptoms, stress, and coping. *Journal of Clinical Psychology*, *62*(10), 1231–1244.

Eisenman, R. (1965). Usefulness of the concepts of inferiority feeling and life style with schizophrenics. *Journal of Individual Psychology*, *21*(2), 171-177.

Enochs, W. K. ve Roland, C. B. (2006). Social adjustment of college freshmen: The importance of gender and living environment. *College Student Journal*, *Psychology and Behavioral Sciences Collection, 40*(1), 63-73.

Erkuş, A. (2003). *Psikometri üzerine yazılar*. Ankara: TPD Yayınları.

Fırıncıoğlu, H. (2005). *Adlerian odaklı grupla psikolojik danışmanın öğrencilerin sosyal yetkinlik beklenti düzeyleri üzerindeki etkisine yönelik deneysel bir çalışma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Field, A. (2005). Discovering statistics using SPSS. (2nd Ed.). London: Sage Publications.

Gilbert, P., Broomhead., C., Irons, C., McEwan, K., Bellew, R., Mills, A., ... (2007). Development of a striving to avoid inferiority scale. *British Journal of Social Psychology*, *46*, 633–648.

Goodwin, R. D. ve Marusic, A. (2003). Feelings of inferiority and suicide ideation and suicide attempt among youth. *Croatian Medical Journal*, *44*(5), 553-557.

Güneri, O. Y. (2006). Counseling services in Turkish universities. *International Journal of Mental Health*, *35*(1), 26–38.

Halamandaris, K. F. ve Power, K. G. (1997). Individual differences, disfunctional attitudes and, social support: A study of the psychosocial adjustment to university life of home students. *Personality and Individual Differences, 22*(1), 93-104.

Hjelle, L. A. (1975). Relationship of social interest to internal-external control and self-actualization in young women. *Journal of Individual Psychology*, *31*(2), 171-174.

Hovardaoğlu, S. ve Sezgin, N. (1998). (çev.) *Eğitimde ve psikolojide ölçme standartları*. Ankara: TPD ve ÖSYM Yayını.

Jay, G. M. ve Daugelli, A. R. (1991). Social support and adjustment to university life: A comparison of African-American white freshmen. *Journal of Community Psychology*, *19*, 95-108.

King, R. A. ve Shelley, C. A. (2008). Community feeling and social interest: Adlerian parallels, synergy and differences with the field of community psychology. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, *18*, 96–107.

Korkmaz, M. (1996). *Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Lemonides, J. S. (2007). Toward an Adlerian approach to organizational intervention. *Journal of Individual Psychology*, *63*(4), 399-413.

Luyckx, K., Soenens, B., Goossens, L., Beckx, K. ve Wouters, S. (2008). Identity exploration and commitment in late adolescence: Correlates of perfectionism and mediating mechanisms on the pathway to well–being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, *27*(4), 336–361.

Moritz, S., Werner, R. ve Collani G. V. (2006). The inferiority complex in paranoia readdressed: A study with the implicit association test. *Cognitive Neuropsychiatry*, *11*(4), 402-415.

Mosak, H. H (1989). Current psychotherapies. In R. J. Corsini ve D. Wedding (Eds.). *Adlerian psychotherapy (pp.* 65-118). USA: F.E. Peacock Publishers.

Mosak, H. H. ve Schneider, S. (1977). Masculine protest, penis envy, woman's liberation and sexuale quality. *Journal of Individual Psychology*, *33*(2), 193-202.

Onur, B. (1995). *Gelişim psikolojisi: Yetişkinlik, yaşlılık, ölüm*. Ankara: İmge Kitabevi.

Pallant, J. (2003). *SPSS survival manuel: A step by step guide to data analysis using SPSS*. Great Britian: Edmundsbury Press.

Pişkin, M. (1997). Türk ve İngiliz lise öğrencilerinin benlik saygısı yönünden karşılaştırılması. *3. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Kitabı* içinde (s. 21-35). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Pittman, L. D. ve Richmond, A. (2008). University belonging, friendship quality, and psychological adjustment during the transition to college. *The Journal of Experimental Education, 76*(4), 343–361.

Savaşır, I. ve Şahin, N. H. (Ed.). (1997). *Bilişsel davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.

Shojaian, G. C. (2007). *The relationship between Adlerian personality priorities of clients and counselors and the therapeutic working alliance.* Unpublished doctoral dissertation, University of North Texas, USA.

Sonstegard. M. A. (1998). A rationale for group counseling. *Journal of Individual Psychology*, *54*(2), 164-175.

Strano, D. A. ve Dixon, P. N. (1990). The comparative feeling of inferiority index. *Individual Psychology*, *46*(1), 29-42.

Sweeney, T. J. (1989). *Adlerian counseling: A practical approach for a new decade*. (3rd Ed.). USA: Accelerated Development Inc.

Şahin. N. H., Basım, N. H. ve Çetin, F. (2009). Kişiler arası çatışma çözme yaklaşımlarında kendilik algısı ve kontrol odağı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, *20*(2), 153-163.

Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi, 9*(31), 44-56.

Şahin, N. H., Durak-Batıgün, A. ve Uğurtaş, S. (2002). Kısa semptom envanteri (KSE): Ergenler için kullanımının geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, *13*(2), 125-135.

Tezbaşaran, A. (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu.* (2. Baskı). Ankara: Türk Psikologlar Derneği.

Tutar, H., Altınöz, M. ve Çakıroğlu, D. (2009). İşgörenlerin kendilik algılarının bireysel özellikler bakımından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *21*, 489-496.

Yao, S. N., Cottraux, J., Martin, R., Mollard, E., Buovard, M., Guerin, J. … (1998). Inferiority in social phobics, obsessive-compulsives, and non-clinical controls: A controlled study with the inferiority scale In Behaviour and cognitive therapy today: Essays in honour to Hans J. Eysenc E. Sanavio (ed), (pp. 305-318), Oxford: Elsevier Press.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı.). Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Copyright of Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal is the property of Turkish Psychological & Guidance Association and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.